

Osasuna eta hizkuntza IV: ikerketatik ezagutzara

Health and language IV: from research to knowledge

Jon Zarate Sesma^{1,2} eta Aitor Montes Lasarte^{1,3}

1. (UPV/EHU), Farmazia Fakultatea, Euskal Herriko Unibertsitatea

2. Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

3. Osakidetza, Debagaraia ESI

jon.zarate@ehu.eus

Laburpena

Hizkuntza eta osasungintzaren gaia hain konplexua eta zabala izanik, azterketa sakona beharko luke. Osasun-arloko edozein hizkuntza-plangintzak hiru baldintza bete beharko lituzkeela esan daiteke:

1- Ebidentzian oinarriturikoa izatea.

2- Pertsonengan ardaturikoa izatea.

3- Tokian tokiko egoera administratiboa, erakundeen antolakuntza eta ingurune soziala kontuan hartzea.

Abstract

The subject of language and healing is so complex and broad that it requires an in-depth analysis. It can be said that any language planning in health should meet three requirements:

1- Situation based on evidence.

2- The focus on people.

3- It should take into account the local administrative situation, the institutional organization and the social environment.

1. Deskribapen orokorra

Ez da ustekabekoa osasuna eta hizkuntza gaitzat hartuta EHUko Uda Ikastaroen programa zorrotzean laugarren edizioa egin izana. Lorpen horrek atzean baditu proiektuan inplikaturiko hainbat norbanako eta erakunderen ahaleginak.

2017ko ekainean antolatu genuen lehenengo edizioa. Aramaioko familia-medikua den Aitor Montesek eman zigun ideia. Aitorrek argi ikusten zuen Akademiatik ebidentziak mahaigaineratu behar zirela gai honetan. Momentu hartan ezagutzan oinarritzen ez den beste giro batzuetako eztabaida bihurtua zen euskarak osasun-arretan izan behar zuen paperari buruzko afera. Argi geneukan “zer nahiago: osasun-profesional ona ala euskalduna?” galdera oker formulatuta zegoela, antzua zela eta gure hiztegitik ezabatzeko arrazoi akademiko zientifikoak proposatu behar genituela. Horri buelta eman nahi genion eta horretarako estrategia diseinatzen hasi ginen.

Jon Zarate Sesma, Aitor Montes Lasarte

Estrategiaren barruan lehenetako bat profesionalen etengabeko prestakuntza gaia txertatzea zen, eta EHUko Udako Ikastaroek, euskal gizartean duten erreferentzialtasunagatik, aukera paregabea eskaintzen ziguten osasun-arloan lanean ziharduten profesionalengana heltzeko. Beraz, 2017ko ekainean "Osasuna eta hizkuntza" izenburupean lehenengo edizioa antolatu genuen. Lehenengo edizio hartan gure aurreikuspen guztiak gaindituz 71 matrikulatu izan genituen. Helburu nagusi gisa honakoa planteatzen genuen: eremu elebidunetan hizkuntzak segurtasun klinikoan eta osasun-zerbitzuen kalitatean duen garrantzia frogatzen duten ebidentzia zientifikoak ezagutu, aztertu eta berriak sortzeko bideak irekitzea. Bertan izan ginen hainbatek lehen aldiz entzun genituen osasun-arloarekin lotutako hainbat termino eta kontzeptu: hiztun aktibo, zirkuitu elebidun, *Terminologia Sareak Ehunduz* programa, hizkuntza-mugak, hizkuntza-kontzientzia, hizkuntza-alborapena edota estandar kliniko. Gainera, bagenekien munduko beste zenbait eremu elebidunetan jada bazirela gaiarekin lotutako hainbat ikerketa martxan eta ezinbestekoa zela nazioarteko erreferentzia horiekin harremanak estutzea. Beraz, arloan mundu-mailako bi erreferentzia nagusietako kideak ekarri genituen beraien esperientziak gurekin partekatuzko: Galestik Gwerfyl Roberts eta Kanadatik Caroline Vezina ikertzaileak.

Lehenengo edizioak utzitako zapoak gozoak hauspoak eman zizkigun eta atzetik etorri ziren bigarren eta hirugarren edizioak. 2018ko irailean osasun-eremuan lan-hizkuntza bezala euskararen egoerari buruz, pazienteak hautemandako emaitzen neurketek, sarea sortzeko estrategiek, Osakidetzako II. euskara planari buruz, BAMEen prestakuntzaz eta nazioarteko elkarlanari buruz hitz egin genuen. 2020ko hirugarren edizioan, aldiz, eskaintza aktiboan jarri genuen begirada, eta lehen aldiz, "Hizkuntzen kudeaketa osasun arretan" graduondoko berezko aditu-titularen lehen edizioan parte hartu zuten ikasleen bukaerako proiektuei espazioa eman genien.

Azpirarratzekoa da, UEUren elkarlanarekin eta UEMAren eta Bizkaiko Foru Aldundiaren babesarekin, EHUtik 2 urtez eskaini ahal izan dugun aipatu graduondoko berezko aditu-titulua. 2021-2022 ikasturtean, ikasle faltagatik, eskaini ezin izan badugu ere, aurreko bi edizioetan 31 profesional izan ditugu ikasle: bi heren mediku eta erizainek osatua, eta beste herena, hizkuntza-teknikariek eta farmazialari, fakultatibo, auxiliar eta pedagogoren batek osatua. Graduondokoak hasieran ametsa zena egi bihurtu zuen, eta ikerketa-proiektu, doktorego-tesi eta, azken batean, ebidentzia zientifiko bilakatuko diren hainbat egitasmo martxan jartzea lortu du. Horretaz gain, beharbada guretzat garrantzitsuena den helburua ere bete du: ikasle izan ditugun osasun-profesionalengan osasun-arretara begira hizkuntza-kontzientzia garatzea eta euskara kalitatezkoa eta segurua den arreta emateko ezinbesteko baliabide bezala ulertzea.

2021eko uztailan ospatu genuen azken edizioan, "Osasuna eta hizkuntza IV: ikerketatik ezagutzara", ikerketa eta Kalitatea, etengabeko prestakuntza eta genero-ikuspegia izan genituen ardatz, Euskal Herriko eta Kanadako adituen ikuspegiak uztartuz. Lehenengo egunean osasun-arretaren kalitatearen arloan ikerketa kualitatiboan aditua den Saint Boniface Unibertsitateko ikertzailea den Danielle de Moissac, eta unibertsitate-mailako etengabeko prestakuntza aditua den Jacinthe Savard kanadarrak izan genituen hitzaldi nagusian. Ondoren, Aitor Montes Osakidetzako familia-mediku eta ikertzaileak Osakidetzako Euskara Plana oinarri hartuta, ebidentziak izateko ikerketaren beharraz hausnarketa sakona egin zuen. Eta egunari amaiera emateko, euskaraz argitaratzeko aukeren inguruan aritu zitzaizkigun Leire Escajedo (EHUko Argitalpen Zerbitzuko zuzendari ohia), Nekane Balluerka (EHUko errektore ohia eta EHUko Psikologia Fakultateko Qualiker ikerketa-taldeko burua) eta Aitziber Agirre (*Elhuyar* aldizkariko zuzendaria). Bigarren egunean, aldiz, Saioa Martinez de Lahidalga Osakidetzako familia-medikuak genero-ikuspegitik eginiko ikerketaren berri eman zigun "Emakume mediku, eta gainera, euskalduna? Zama hirukoitza" hitzaldiaren bidez. Azkenik, ikastaroari amaiera ezin hobea emateko graduondoko aditu-tituluko ikasleek beren proiektuak aurkeztu zizkiguten. Azpirarragarria izan zen proiektuen kalitate bikaina.